

Obsah

1 Pohřební obřady: mezi všelidskou potřebou, posledním rozloučením, přechodovým rituálem a náboženským slavením	7
WALERIAN BUGEL	
2 Pohřební rituály judaismu.....	15
PAVLA DAMOHORSKÁ	
2.1 Kořeny pojetí smrti a pohřbívání v judaismu.....	16
2.1.1 Posmrtný život a vzkříšení.....	19
2.1.2 <i>Chevra kadiša</i>	20
2.2 Pohřební rituály	21
2.2.1 Návštěva nemocných.....	21
2.2.2 <i>Tahara</i>	23
2.2.3 <i>Leviša</i>	23
2.2.4 Příprava pohřbení.....	24
2.2.5 Pohřeb.....	24
2.2.6 Truchlení a vzpomínání na zesnulé.....	28
2.2.7 <i>Jarcajt</i>	29
2.3 Židovské pohřební rituály dnes.....	30
2.4 Odraz pohřebních rituálů v liturgii.....	31
2.5 Závěr.....	33
3 Obřady pohřbu v křesťanském starověku	34
FRANTIŠEK KUNETKA	
3.1 Pohřební zvyklosti řecko-římské antiky.....	36
3.2 Svědectví Písma	38
3.3 Svědectví patristiky	39
3.4 Liturgické prameny	43
3.4.1 Sakramentáře.....	43
3.4.2 Obřad <i>Commendatio animae</i>	47
3.4.3 <i>Ordo Romanus XLIX</i>	50
3.5 Závěr.....	53

4 Pohřební obřady v římské tradici a současné *Ordo exsequiarum*56

PAVEL KOPEČEK

4.1	Římský rituál ze 7. století	56
4.2	Středověké římsko-germánské rituály	59
4.3	Římský rituál z roku 1614	61
4.4	Současné <i>Ordo Exsequiarum</i>	63
4.4.1	Struktura stávajícího pohřebního rituálu.....	64
4.4.1.1	Modlitby v domě zemřelého	66
4.4.1.2	Ukládání těla do rakve.....	67
4.4.1.3	Obřad v domě a slavení eucharistie	68
4.4.1.4	Poslední rozloučení.....	70
4.4.1.5	Uložení do hrobu.....	71
4.4.2	Pohřeb dětí.....	71
4.4.3	Symbolika a význam pohřebních obřadů	72
4.4.4	Teologie v pohřebním rituálu po II. vatikánském koncilu	73
4.4.4.1	Velikonoční mysterium	74
4.4.4.2	<i>Deus cui omnia vivunt</i>	74
4.4.4.3	Eklesialní rozměr slavení.....	75
4.4.4.4	Tajemství smrti	76
4.4.4.5	Modlitba za pozůstalé a vzpomínka na zesnulého.....	78
4.5	Závěr.....	78

5 Pohřební obřady a zvyklosti v byzantsko-slovanské tradici a jejich derivátech79

WALERIAN BUGEL

5.1	Všeobecná charakteristika byzantské liturgické tradice ve vztahu k pohřebním obřadům	80
5.2	Struktura obřadů pro/za mrtvé v byzantsko-slovanské tradici	82
5.2.1	Obřady doprovázející umírání a připravující na pohřeb	82
5.2.1.1	Pobožnost při odloučení duše od těla.....	83
5.2.1.2	Příprava těla zesnulého/ho.....	83
5.2.2	Vlastní pohřební obřady	85
5.2.2.1	Obřady v domě zesnulého.....	85
5.2.2.2	Obřady v chrámě	86
5.2.2.3	Průvod na místo uložení	87
5.2.2.4	Obřady u hrobu	87
5.2.3	Pobožnosti za zemřelé	88
5.3	Variantní rozdíly pohřebních obřadů	90
5.3.1	Variace v rámci oficiální a schválené bohoslužebné praxe	90
5.3.2	Variace v rámci opozičních a neoficiálních proudů ruského pravoslaví	93

5.3.2.1	Dějinně-liturgický nástin hlavních proudů ruského staroobřadectví	93
5.3.2.2	Pohřeb u starověrců-popovců.....	96
5.3.2.3	Specifika bezpopoveckých bohoslužebných zvyklostí.....	97
5.3.2.4	Pohřeb u bezpopovců – na příkladu zvyklostí tzv. filiponů.....	100
5.4	Obsahová a textologická stránka pohřebních obřadů	102
5.4.1	Společné obsahové důrazy jednotlivých variant pohřebních obřadů	102
5.4.2	Zvláštnosti a odlišnosti u jednotlivých variant	106
5.4.2.1	Pohřeb laiků	106
5.4.2.2	Pohřeb dítěte	106
5.4.2.3	Pohřeb kněze.....	107
5.4.2.4	Pohřeb mnicha/mnišky	109
5.4.2.5	Pohřeb ve ‚Světlem týdnu‘	110
5.5	Závěr.....	111
6	Specifika rituálů staroobřadníků souvisejících se smrtí a pohřbem na pozadí „eschatologické paniky“ druhé poloviny 17. století.....	113
	JANA A. NOVÁKOVÁ, MICHAL ŘOUTIL	
6.1	Rozkol v ruské církvi.....	113
6.2	Liturgické knihy obsahující obřady související se smrtí.....	114
6.3	Hromadná sebeupalování	117
6.4	<i>Nastavnici</i> a jejich role při přípravě na smrt.....	118
6.5	Rituály provádějící přípravu na smrt	121
7	Pohřební rity ve starokatolické liturgii.....	127
	PAVEL B. STRÁNSKÝ	
7.1	K historickým podobám rituálu posledního rozloučení.....	128
7.2	Současná praxe.....	131
7.3	Exkurz – Pohřeb na pomezí církve jako rituální diakonie.....	135
8	Pohřební obřady českobratrských evangelíků: teologické perspektivy, liturgický průběh, aktuální výzvy	137
	TABITA LANDOVÁ	
8.1	Teologické perspektivy.....	138
8.2	Liturgicko-teoretická reflexe	142
8.2.1	Pohřební bohoslužba jako přechodový rituál	142
8.2.2	Pohřební bohoslužba jako událost na hranici mezi Bohem a člověkem.....	145
8.3	Liturgický průběh pohřbu českobratrských evangelíků podle <i>Agendy ČCE</i>	147
8.4	Aktuální výzvy	153

9 Pohřební obřady podle *Agendy* Církve československé husitské 158

TOMÁŠ BUTTA

- 9.1 Pohřeb jako uskutečňování diakonie, duchovní péče a zvěstování 158
- 9.2 Knihy a příručky užívané v CČSH pro konání pohřebních obřadů 159
- 9.3 Podoby, varianty a průběh pohřebních obřadů 160
- 9.4 Zvěstování Božího slova v rámci rituálu 164
- 9.5 Pokus o analýzu a explikaci formulí rozloučení a odevzdání 165
- 9.6 Sdílení křesťanské naděje věčného života v Kristu 167

10 Desakralizace hřbitovní architektury ve 20. století 169

MARKÉTA SVOBODOVÁ

- 10.1 Důsledky industrializace 169
- 10.2 *Die Flamme* a spolek *Krematorium* 171
- 10.3 Krematorium a hřbitovní sakrální stavby 175
- 10.4 Desakralizace hřbitovní architektury 176
- 10.5 Meziválečný funkcionalismus kontra novoklasicismus
a tzv. dvouletka let 1946–1947 179
- 10.6 Sepulkrální architektura pod dohledem kulturní politiky státu
po roce 1948 a po politických změnách v roce 1989 181
- 10.7 Závěr 183

Exkurz: Obnovené pohřební liturgie poreformačních církví v Severní Americe – pokus o představení 185

PAVEL HRADILEK

- 1 Struktura pohřbu 186
 - 1.1 Pohřeb dle anglikánské *BAS* 186
 - 1.2 Pohřeb dle presbyteriánské *Book of Common Worship* 187
- 2 Boží slovo v rámci pohřebních obřadů 189
 - 2.1 Anglikánská *BAS* 189
 - 2.2 Presbyteriánská *BCW* 190
- 3 Večeře Páně 193
- 4 Poslední rozloučení 196
- 5 Pokus o srovnání 197

Seznam pramenů a literatury 199

Obrazové přílohy 215

Summary 228

Informace o autorech 231